

Eduskuntavaalien 1987 kannatussiirtymät

Viitekehys ja tulosten tulkintaa

HEIKKI PALOHEIMO

Miksi puolueiden kannatussuhteet vaaleissa muuttuvat? Muutokset voivat perustua mm. seuraaviin tekijöihin:

1. väestölliset ja sosio-ekonomiset muutokset,
2. muutokset yhteiskunnan ristiriitaulottuvuudessa (cleavages) ja
3. muutokset ajankohtaisissa poliittisissa teemoissa (issues).

Sosio-ekonomiset muutokset

Väestön demografinen ja sosio-ekonominen koostumus muuttuu jatkuvasti. Samalla puolueiden perinteisten kannattajaryhmien keskinäiset suhteet saattavat muuttua. Kokoomuksen kannatuksen tasainen nousu kuluneen kahden vuosikymmenen aikana perustuu suurelta osin sen peruskannattajaryhmän, toimihenkilöväestön, määrän kasvuun. RKP:n kannatuksen verkkainen lasku koko toisen maailmansodan jälkeisenä aikana kytkeytyy selvästi ruotsinkielisen väestön osuuden pienenemiseen. Maatalousväestön lukumäärän supistuminen on heikentänyt Keskustapuolueen kannatusta ja teollisuustyöväestön lukumäärän pieneneminen heikentää vasemmistopuolueiden kannatusta.

Pitkän ajan kehitystä tarkasteltaessa muutokset puolueiden voimasuhteissa näyttävät kuitenkin

paljon pienemmiltä kuin väestön demografiset ja sosio-ekonomiset muutokset. Usein onkin sanottu, että Suomen ja muiden Länsi-Euroopan maiden puoluejärjestelmät kuvastavat niitä ristiriitaulottuvuuksia, jotka olivat vallitsevia vuosisadan alussa (Lane & Ersson 1987, 95—97; Nousiainen 1985, 30, 39).

Puolueiden kannatuslukemat eivät seuraa mekaanisesti väestöllisiä muutoksia. Maatalousväestön supistuessa Keskustapuolue on onnistunut muuntumaan maaseudun yleispuolueeksi, joka nykyään saa selvästi yli puolet kannatuksestaan muulta kuin maanviljelijäväestöltä (Nousiainen 1985, 38; Taloustutkimus 1987). Teollisuustyöväestön supistuessa vasemmistopuolueet taas ovat yrittäneet laajentaa kannatustaan toimihenkilöväestön suuntaan. Mutta edelleenkin SKDL:n kannattajista 3/4 ja SDP:n kannattajista 2/3 kuuluu työväestöön (Taloustutkimus 1987). Myös RKP on viime aikoina yrittänyt kompensoida ruotsinkielisen väestön vähenemisestä aiheutuvaa kannatuksen laskua muuttamalla imagoaan porvarillisen yleispuolueen suuntaan.

Ristiriitaulottuvuudet

Politiikan teemoja voidaan tarkastella kahdella eri tasolla. Ensinnäkin voidaan puhua yhteiskunnallisista *ristiriitaulottuvuuksista*, joiden perusteella puolueet muodostavat oman identiteettin-

sä ja eroavat muista puolueista. Suomen poliittisessa elämässä ovat tällä hetkellä selvästi näkyvissä ainakin seuraavat ristiriitautuvuudet:

1. vasemmisto vs. oikeisto (SKDL, SDP, KOK, POP)
2. kaupunki vs. maaseutu sekä etelä vs. pohjoinen (KESK, SMP)
3. herrat vs. kansa (SMP)
4. kovat vs. pehmeät arvot sekä suhtautuminen luonnonsuojeluun (Vihreät)
5. tuottajat vs. kuluttajat (KESK)
6. suomenkieliset vs. ruotsinkieliset (RKP)
7. nuoret vs. vanhat sekä aktiiviväestö vs. passiiviväestö (SEP)
8. sekularismi vs. uskonnollinen moraali (SKL).

Oheisessa asetelmassa puolueet on järjestetty eri ristiriitautuvuuksille sen mukaan, mitä ristiriitautuvuuksia ne eniten korostavat. Vasemmistopuolueiden sekä Kokoomuksen ja POP:n identiteetti muodostuu lähinnä vasemmiston ja oikeiston vastakohtaisuudesta. Keskustapuolueen ja SMP:n identiteetti taas muodostuu kaupungin ja maaseudun vastakohtaisuudesta. Tämän lisäksi SMP on, varsinkin 1980-luvun rötösherakeskustelussa, korostanut voimakkaasti herrojen ja kansan vastakohtaisuutta. RKP:n identiteetti muodostuu ruotsinkielisen väestön etujen ajamisesta ja SEP:n identiteetti eläkeläisten etujen ajamisesta. Vihreiden olemassaolo perustuu kovien ja pehmeiden arvojen vastakohtaisuuteen ja SKL:n olemassaolo sekularismin ja uskonnollisen moraalin väliseen vastakohtaisuuteen.

Ei ole helppoa arvioida, mitkä edellä mainituista ristiriitautuvuuksista ovat voimakkaimpia ja mitkä vähemmän voimakkaita. Puolueiden joukkokannatuksen perusteella vasemmiston ja oikeiston välistä ristiriitaa voidaan edelleenkin pitää näkyvimpänä poliittisena ristiriitautuvuutena. Saivathan vasemmistopuolueet ja Kokoomus yhteensä 60 % äänistä vuoden 1987 eduskuntavaaleissa. Elinkeinoelämän Valtuuskunnan vuonna 1987 tekemän mielipidetiedustelun mukaan (EVA 1987) eräät muut ristiriitautuvuudet ovat kuitenkin jopa voimakkaampia kuin vasemmiston ja oikeiston välinen ristiriita. Kaikkein voimakkaimmaksi EVA:n tutkimuksessa koettiin yritysten ja luonnonsuojelun välinen ristiriita, mutta myös poliitikkojen ja kansan välinen ristiriita koettiin voimakkaampana kuin va-

semmiston ja oikeiston välinen ristiriita. (Ks. myös Sänkiaho 1984).

Herrojen ja kansan välisen vastakohtaisuuden esiin nostamiselle on siis Suomessa runsaasti maaperää. Myös luonnonsuojelun ja pehmeiden arvojen korostamiselle on asennetutkimusten mukaan enemmän maaperää kuin eri puolueiden ja ehdokkaiden vaalikannatuksen perusteella voidaan olettaa.

Vaaliteemat

Yhteiskunnallisilla ristiriitautuvuuksilla on poliittista merkitystä vain sillä edellytyksellä, että ne koetaan poliittisiksi ja siis politisoidaan. Poliittisen keskustelun teemat politisoivat yhteiskunnallisia ristiriitoja ja siirtävät yhteiskunnan ristiriitautuvuudet politiikan käyntivoimaksi.

Vaaliteemojensa avulla puolueet haluavat profiloida itseään poliittisen kilpailun ristiriitautuvuuksilla. Perinteisten kliseitten avulla nykyisyys sidotaan menneisyyteen. Perinteisille äänestäjille annetaan kuva turvallisesta jatkuvuudesta puolueen toiminnassa.

Mutta vaaliteemojen avulla puolueet myös yrittävät lisätä joukkokannatustaan. Monilla vaaliteemoilla on se kiinnostava ominaisuus, että ne vaikuttavat myönteisesti jonkin puolueen kannatuskehitykseen ja vastaavasti kielteisesti jonkin toisen puolueen kannatuskehitykseen. Vaaliteemat eivät siis ole ollenkaan puolueettomia vaan päinvastoin peräti puolueellisia.

Ian Budge ja *Dennis Farlie* ovat tutkineet vaaliteemojen vaikutusta puolueiden vaalimenestykseen 23:ssa läntisessä demokratiassa (Budge & Farlie 1983). Tiivistelmä heidän tutkimustuloksestaan esitetään kuviossa 1.

Vaikka Budge ja Farlie ovat käyttäneet tutkimuksessaan hyvin pelkistettyä jaottelua sosialistisiin ja porvarillisiin puolueisiin, on tutkimuksessa paljon kiinnostavia havaintoja erilaisten puolueiden kannatukseen vaikuttavista vaaliteemoista. Jos esim. lain ja järjestyksen kysymykset nousevat vaalitaistelun keskustelunaiheiksi, keskustelu todennäköisesti suosii porvarillisten puolueiden vaalimenestystä. Porvarillisten puolueiden vaalimenestystä suosii myös moraalis-uskonnollisten kysymysten ja etnisten kysymysten nousu vaaliteemoiksi.

Budgen ja Farlien mukaan on kovin vähän sel-

Kuvio 1. Erilaisten vaalikampanjateemojen arvioitu vaikutus porvarillisten ja sosialististen puolueiden vaalimenestykseen.

Kampanjateema	Vaikutus porvarillisten puolueiden vaalimenestykseen	Vaikutus sosialististen puolueiden vaalimenestykseen	Vaikutuksen suuruus
1. Laki ja järjestys	+	—	suuri
2. Perustuslakikysymykset sekä keskeisten valtiollisten laitosten asema	+	—	keskisuuri
3. Ulkopolitiikka	+ / —	+ / —	
4. Maanpuolustus	+	—	pieni
5. Vaaleissa mukana olevia ehdokkaita koskevat arviot	+ / —	+ / —	
6. Arviot hallituksen politiikan onnistuneisuudesta	+ / —	+ / —	
7. Moraalis-uskonnolliset kysymykset	+	—	suuri
8. Etniset kysymykset kuten maahanmuuttajien, vierastyövoiman ja vähemmistöryhmien asema	+	—	suuri
9. Kansallinen yhtenäisyys vs. alueellinen autonomia	+	—	suuri
10. Kaupungin ja maaseudun vastakkaisuus	+	—	pieni
11. Tulonjakokysymykset ja hyvinvointi (palvelut)	—	+	suuri
12. Valtiollinen suunnittelu sekä yksityisen sektorin toiminnan kontrolli	+	—	pieni
13. Valtiollinen sääntely yksilöiden etujen turvaamiseksi	+	—	pieni
14. Kansalaisvapaudet	+	—	pieni

Lähde: Ian Budge & Dennis J. Farlie: Explaining and Predicting Elections: Issue Effects and Party Strategies in Twenty-Three Democracies. George Allen & Unwin, London 1983.

laisia vaaliteemoja, jotka selvästi suosivat vasemmistopuolueiden vaalimenestystä. Kansalaisten toimeentuloon ja hyvinvointiin liittyvät kysymykset sekä tulonjakoon liittyvät vaaliteemat suosivat selvimminkin vasemmistopuolueiden vaalimenestystä. Markkinajärjestelmässä tulonjako näyttää aina muotoutuvan hyvin epätasaiseksi, mikä seurauksena poliittisessa järjestelmässä on runsaasti kysyntää tulonjakoa tasoittaville ohjelmille (Paloheimo 1986, 53).

Kuviossa 1 esitetyn luettelon perusteella sopivien vaaliteemojen valinta saattaisi tuntua peräti yksinkertaiselta asialta. Tosiasiassa vaikutusmekanismit ovat hyvin monimutkaisia. Vaikka vasemmistopuolueet ottaisivat tulonjakoon ja taloudelliseen turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä vaaliteemoikseen, ei ole mitään takeita siitä, että valitut teemat saadaan nostettua esiin vaalitaistelussa. Ja eri teemat saattavat kytkeytyä toisiinsa siten, että lopullisia vaikutuksia vaalitulokseen on etukäteen mahdotonta arvioida. Jos vasemmistopuolueet virittävät keskustelua hyvin-

vointipalvelujen kehittämistä, oikeisto voi reagoida virittämällä keskustelua verorasituksen kasvusta. Ensimmäinen teema suosii ilmeisesti vasemmistoa, jälkimmäinen oikeistoa. Kokonaisvaikutusta on etukäteen mahdotonta ennustaa.

SDP:n taholta oli selvästi uhkapeliä nostaa maatalouden tukipalkkiot vuoden 1987 eduskuntavaalien vaaliteemaksi. Tällainen vaaliteema voi näet mobilisoida sekä SDP:n omaa äänestäjäkuntaa että Keskustapuolueen äänestäjäkuntaa. Vuoden 1987 eduskuntavaaleissa teema ilmeisesti mobilisoi pikemminkin Keskustapuolueen kannattajakuntaa vaaliurnille.

Vaaliteemojen vaikutukset vaihtelevat maittain. Otetaan esimerkiksi työttömyydestä ja inflaatiosta käytävä keskustelu. Huoli työttömyyden kasvusta suosii lähinnä vasemmistopuolueiden vaalimenestystä. Työttömyyden lisääntymisessä vasemmistopuolueiden kannattajat joutuvat keskimääräistä runsaammin työttömiksi. Vaali-ohjelmissaan vasemmistopuolueet kiinnittävät tavallisesti enemmän huomiota työttömyyden hoi-

toon kuin porvarilliset puolueet. Vastaavasti huoli inflaation kasvusta suosii pikemminkin oikeistopuolueiden vaalimenestystä. Maiden välillä on kuitenkin selviä eroja. Ruotsalainen äänestäjäkunta näyttää selvästi reagoivan juuri työttömyysteemaan. Toisaalta amerikkalainen ja länsisaksalainen äänestäjäkunta reagoi voimakkaammin inflaatioteemaan (Hibbs 1987). Suomessa tällaisilla taloudellisilla teemoilla ei näytä olevan sanottavaa vaikutusta puolueiden vaalimenestykseen.

Vaaliteemojen vaikutukset vaihtelevat myös ajan suhteen. On turha yrittää nostaa kuria ja järjestystä vaaliteemaksi, ellei yhteiskunnassa parhaillaan tapahdu jotakin sellaista, mikä suosii tämän teeman esiinnousua. Työttömyys näytti olevan 1970-luvun lopulla helposti esiin nostettava teema. 1980-luvun lopulla sitä on paljon vaikeampi nostaa vaalikeskustelun näkyväksi teemaksi, vaikka työttömiä monissa maissa on nyt enemmän kuin viime vuosikymmenen lopulla.

Suuri osa, ilmeisesti suurin osa äänestäjistä ei sanottavasti reagoi vaaliteemoihin. Puolueilla on joukko *uskollisia äänestäjiä*, joiden äänestyskäyttäytymistä ohjaa pikemminkin vahva puoluesamaistuminen kuin poliittisen keskustelun kunkin hetken teemat. Mielipidetiedustelujen perusteella voidaan arvioida, että Suomen ns. vanhoilla puolueilla on puolueuskollisia äänestäjiä 70–90 % äänestäjäkunnastaan. SMP:n ja Vihreiden kannattajat ovat selvästi vähemmän puolueuskollisia (Taloustutkimus 1987).

Puolueuskollisten äänestäjien ohella äänestäjäkunnassa on paljon *liikkuvia äänestäjiä*, joiden äänestyskäyttäytymiseen vaaliteemat selvästi vaikuttavat. Liikkuvat äänestäjät koostuvat kahdesta hyvin eri tyyppisestä ryhmästä. Heidän joukossaan on poliittisesti aktiivisia ihmisiä, jotka eivät kuitenkaan samaistu mihinkään puolueeseen. He palkitsevat ja rankaisevat puolueita ja ehdokkaita harkitsemalla jokaisissa vaaleissa uudelleen puolue- ja ehdokasvalintaansa. Toiseksi liikkuviin äänestäjiin kuuluu ihmisiä, jotka eivät ole sanottavasti kiinnostuneet politiikasta, eivätkä myöskään samaistu mihinkään puolueeseen. Vaaliteemat vaikuttavat selvästi myös heidän äänestyskäyttäytymiseensä.

Puolueille saattaa joskus tulla ongelmia, kun ne kehittävät vaaliteemoja perusideologiansa pohjalta. Puolueiden perusideologia liittyy puo-

lueet joihinkin aiemmin mainituista ristiriitautetuksista. Suuri osa vaaliteemoista viritetään kuitenkin liikkuvia äänestäjiä varten. Yrittäessään lisätä vaalikannatustaan liikkuvia äänestäjiä suosivilla vaaliteemoilla puolueet saattavat samalla etäännyä perusideologiastaan siinä määrin, että osa uskollisista äänestäjistä vaihtaa puoluetta tai jää nukkuvien puolueeseen.

Vuoden 1987 eduskuntavaaleissa sekä SDP että SMP näyttävät tällä tavalla sotkeentuneen omaan näppäryyteensä.

Lähdeaineisto ja tutkimusmenetelmät

Tämän katsauksen loppuosassa tarkastellaan eduskuntavaalien 1987 kannatussiirtymiä. Aineistona on käytetty eduskuntavaalien äänen enakkolaskennan kuntapohjaisia tuloksia. Empiirisen katsauksen aluksi tarkastellaan puoluekannatuksen kokonaissiirtymää. Sen jälkeen tarkastellaan puolueiden alueellisia kannatussiirtymiä ja puolueiden välisiä kannatussiirtymiä alueittain.

Tarkastelussa maa on jaettu viiteen poliittisesti kohtalaisen homogeeniseen alueeseen (vrt. Heiskanen 1977, 66–67; Martikainen & Yrjönen 1983, 188–195). Ensiksi maa on jaettu Etelä-Suomeen, Väli-Suomeen ja Pohjois-Suomeen. Etelä-Suomeen kuuluvat Helsingin, Uudenmaan, Turun eteläisen ja pohjoisen, Hämeen eteläisen ja pohjoisen sekä Kymen vaalipiirit. Väli-Suomeen kuuluvat Mikkelin, Pohjois-Karjalan, Kuopion, Keski-Suomen ja Vaasan vaalipiirit. Pohjois-Suomeen kuuluvat Oulun ja Lapin vaalipiirit. Toiseksi maa on jaettu kaupunkeihin ja muihin kuntiin. Molemmat jaottelut on sitten yhdistetty kuitenkin siten, että Väli-Suomen ja Pohjois-Suomen kaupunkeja tarkastellaan yhtenä ryhmänä.

Puolueiden välisiä kannatussiirtymiä on selvitetty kahdella hyvin yksinkertaisella, mutta toki jonkin verran epäluotettavalla menetelmällä. Ensimmäkin on käytetty hyväksi puolueiden kannatusprosenttien muutosten välisiä korrelaatioita samaan tapaan kuin *Matti Oksasen* tekemissä vaaliraporteissa (Oksanen 1979; Hoikka ym. 1981; Oksanen 1982; Oksanen 1983). Kannatusprosentit on tällöin laskettu kaikista äänioikeutetuista, jolloin myös nukkuvien puoluetta voidaan tarkastella yhtenä puolueena.

Tämän lisäksi puolueiden kannatuksen muutoksia on tarkasteltu erikseen kuntaryhmässä, jossa tietty puolue voitti (tai ainakin säilytti kannatuksensa) ja kuntaryhmässä, jossa sama puolue menetti kannatustaan. Sen jälkeen on tarkasteltu muiden puolueiden kannatuksen muutoksia näissä kahdessa ryhmässä. Tällainen toimenpide on tehty erikseen jokaisen puolueen voiton ja tappion perusteella muodostetuissa ryhmissä.

Korrelaatiomatriisit esitetään liitteissä 1—5. Puolueiden kannatuksen muutokset kunkin puolueen voiton ja tappion perusteella muodostetuissa kuntaryhmissä esitetään liitteessä 6. Tiivistelmä empiiriseen aineistoon perustuvista tuloksista esitetään kuviona liitteessä 7.

Puoluekannatuksen kokonaissiirtymä

Viime kevään lehtikirjoittelussa eduskuntavaalien tulosta pidettiin yllätyksellisenä ja puolueiden kannatusmuutoksia odottamattoman suurina. Moniin aikaisempiin vaaleihin verrattuna muutokset eivät kuitenkaan olleet suuria, pikemminkin päinvastoin. Muutokset olivat enemmänkin yllättäviä kuin suuria. Mielipidetiedustelujen perusteella SDP:lle odotettiin pehmeämpää laskua

Taulu 1. Puoluekannatuksen kokonaissiirtymät eduskuntavaaleissa vuodesta 1945 alkaen.

vuosi	puoluekannatuksen kokonaissiirtymä
1945	25.3
1948	6.2
1951	3.6
1954	3.1
1958	6.0
1962	5.9
1966	7.9
1970	14.4
1972	4.2
1975	8.1
1979	5.8
1983	10.6
1987	5.3

Puoluekannatuksen kokonaissiirtymällä tarkoitetaan sitä, kuinka paljon vaaleissa voittaneiden puolueiden kannatus yhteensä lisääntyi prosentteina äänistä.

Lähde: SVT XXIX A, Valtiolliset vaalit, sekä eduskuntavaalien 1987 äänten ennakkolaskennan tulokset.

ja monet odottivat Vihreille vielä suurempaa vaalivoittoa kuin he lopulta saivat.

Taulussa 1 tarkastellaan puoluekannatuksen kokonaissiirtymiä eduskuntavaaleissa vuodesta 1945 alkaen. Puoluekannatuksen kokonaissiirtymällä tarkoitetaan sitä, kuinka paljon vaaleissa voittaneiden puolueiden kannatus yhteensä lisääntyi prosentteina äänistä (Pedersen 1979; Pedersen 1983).

Toisen maailmansodan jälkeen puoluekannatuksen kokonaissiirtymä on vain kolmissa eduskuntavaaleissa noussut kaksinumeroiseen lukuihin. Vuonna 1945 SKDL sai uutena puolueena 1/4:n äänistä samalla kun melkein kaikki muut puolueet menettivät kannatustaan.

Sekä vuoden 1970 että vuoden 1983 suuret puoluekannatuksen kokonaissiirtymät perustuvat SMP:n saamiin suuriin vaalivoittoihin.

Viime kevään eduskuntavaaleissa puoluekannatuksen kokonaissiirtymä ei ollut kovin suuri. Voittaneet puolueet lisäsivät kannatustaan yhteensä vain runsaalla viidellä %-yksiköllä. Tässä laskelmassa DEVA:a ei kuitenkaan ole pidetty vaaleissa ensimmäistä kertaa mukana olevana puolueena vaan sen äänimäärää on verrattu SKP:n vähemmistön vuonna 1983 saamaan äänimäärään. Organisatorinen irrottautuminen SKDL:n listoilta ei näet sinällään merkitse minkäänlaisia poliittisen joukkokannatuksen muutoksia. Päinvastoin näyttää siltä, että sekä SKDL että DEVA pystyivät vuoden 1987 eduskuntavaaleissa vetämään hyvin entiset kannattajansa vaaliluonnille.

Jos DEVA:a tarkasteltaisiin kevään 1987 eduskuntavaaleissa kokonaan uutena puolueena, puoluekannatuksen kokonaissiirtymä nousisi noin 10 %-yksikköön.

Puolueiden voimasuhteet eduskunnassa sen sijaan muuttuivat enemmän kuin niiden osuudet äänistä. Vaaleissa voittaneet puolueet saivat eduskuntaan yhteensä 17 kansanedustajaa lisää. Tässä suhteessa vuoden 1987 eduskuntavaalit muistuttavat vähän vuoden 1966 eduskuntavaaleja. Tuolloin vasemmiston voitto oli kansanedustajapaikkoina laskien paljon suurempi kuin äänissä laskien.

Puoluekannatuksen kokonaissiirtymä antaa osviittaa myös siitä, kuinka suuri äänestäjäjoukko on vaaleissa vaihtanut puoluetta, mutta tämä luku ei kuitenkaan sellaisenaan kerro äänestäjien

Taulu 2. Puolueiden äänimäärien muutokset vuoden 1987 eduskuntavaaleissa edellisiin eduskuntavaaleihin verrattuna (sadan äänen tarkkuudella).

	Kaupungit			Maaseutu		
	Koko maa	Etelä-Suomi	Pohjois-Suomi	Etelä-Suomi	Väli-Suomi	Pohjois-Suomi
SDP	- 99 200	-45 500	-22 000	-15 500	-11 100	-5 100
KOK	7 900	12 000	-3 200	4 400	-3 800	-1 500
KESK + LKP	9 000	900	3 500	3 000	1 000	600
SKDL + DEVA	-22 400	-13 300	-4 000	-300	-3 300	-1 500
SMP	-106 800	-53 700	-19 000	-18 700	-8 900	-6 500
RKP	15 900	8 100	2 400	1 700	3 700	0
VIHREÄT	72 000	32 300	18 500	10 000	5 900	5 300
SKL	-16 200	-6 500	-3 800	-3 100	-1 800	-1 000
SEP	35 200	20 000	5 100	5 800	2 700	1 600
POP	-7 900	-7 000	-200	-500	-200	0
MUUT	16 000	11 800	2 100	1 600	600	-100

Aineistona on käytetty eduskuntavaalien 1987 äänten ennakkolaskelman tuloksia. Etelä-Suomeen kuuluvat Helsingin, Uudenmaan, Turun eteläisen ja pohjoisen, Hämeen eteläisen ja pohjoisen sekä Kymen vaalipiirit. Väli-Suomeen kuuluvat Mikkelin, Pohjois-Karjalan, Kuopion, Keski-Suomen ja Vaasan vaalipiirit. Pohjois-Suomeen kuuluvat Oulun ja Lapin vaalipiirit.

siirtymävirroista puolueesta toiseen. Vaikka puolueiden valtakunnalliset kannatussuhteet pysyivätkin muuttumattomina, on osa äänestäjistä silti voinut vaihtaa puoluekantaansa. Esimerkiksi SDP:n ja Kokoomuksen välillä on jo pitempään ollut havaittavissa hidasta ohimarssia. Kun SDP menettää osan kannatuksestaan Kokoomukselle ja Kokoomus taas SDP:lle, eivät siirtymät välttämättä muuta mitenkään puolueiden kokonaiskannatusta.

Taulussa 2 esitetään puolueiden äänimäärien muutokset vuoden 1987 eduskuntavaaleissa edellisiin eduskuntavaaleihin verrattuna. Tuloksia tarkastellaan erikseen viidellä poliittisesti toisistaan poikkeavalla alueella.

SDP:n tappiot

SDP menetti vaaleissa 100 000 ääntä edellisiin eduskuntavaaleihin verrattuna ja sen osuus äänistä laski 26.7 %:sta 24.1 %:iin. Puolue menetti kannatustaan sekä kaupungeissa että maaseudulla, sekä Etelä-Suomessa että Pohjois-Suomessa. Lukumääräisesti SDP koki suurimmat tappionsa perinteisillä vahvan kannatuksen alueillaan, Etelä-Suomen kaupungeissa, joissa puolue menetti 45 000 ääntä. Pohjois-Suomen kaupungeissa puolue menetti 22 000 ääntä ja maaseudulla yhteensä 32 000 ääntä. Prosentuaalisesti SDP:n

tappiot olivat Pohjois-Suomessa jopa suurempia kuin Etelä-Suomessa. Onhan väestömäärä pohjoisessa huomattavasti pienempi kuin etelässä.

SDP:n kilpailussa muiden puolueiden kanssa on ajan mittaan tapahtunut selviä muutoksia. Vielä joitakin vuosikymmeniä sitten vasemmistopuolueiden ja porvarillisten puolueiden välillä oli selvä raja. Vasemmistopuolueet kilpailivat lähinnä keskenään ja vastaavasti porvarilliset puolueet keskenään. Ajan mittaan vasemmiston ja porvarillisten puolueiden välinen raja on madaltunut ja 1980-luvulla SDP on kilpaillut äänistä yhä enemmän porvarillisten puolueiden kanssa. (Manninen 1982).

Viime eduskuntavaaleissa SDP menetti maan kaikilla alueilla kannatustaan eniten nukkuvien puolueelle. Mutta puolue näyttää menettäneen kannatustaan myös muille puolueille ja siirtymävirrat ovat olleet erilaisia maan eri osissa. Merkittävin havainto on ehkä se, että SDP nyt pitkästä ajasta menetti kannatustaan myös SKDL:lle, erityisesti Etelä-Suomen kaupungeissa. Sen lisäksi SDP näyttää Etelä-Suomessa menettäneen kannatustaan Eläkeläisten puolueelle (SEP). SDP:n ja SMP:n välillä on Etelä-Suomessa saattanut olla pientä liikettä molempiin suuntiin.

Pohjois-Suomessa SDP näyttää menettäneen kannatustaan Keskustapuolueelle ja Vihreille.

SDP:n ja Kokoomuksen välillä näyttää koko maassa jatkuvan hidas ohimarssi: SDP menettää lähinnä hyvin toimeentulevaa työväestökannatustaan Kokoomukselle, joka taas menettää lähinnä pienituloista toimihenkilökannatustaan SDP:lle.

Myös uusien ikäluokkien tulo vaaliurnille laskee SDP:n kannatusta. Puolueen kannatus nuorten ikäluokkien keskuudessa on haastattelututkimusten mukaan selvästi alhaisempi kuin vartuneemman väen keskuudessa (esim. Taloustutkimus 1987).

Kevään 1987 eduskuntavaaleissa SDP:n lapsilisälupaukset aiheuttivat puolueelle mitä ilmeisimmin takaiskun. SDP:n ongelmana on ollut alhainen kannatus nuorten ikäluokkien keskuudessa. Puolue yritti kohentaa tilannetta ottamalla lapsilisien korotuksen näyttäväksi vaaliteemakseen. Ehdotus oli kuitenkin huonosti valmisteltu ja sai voimakasta kritiikkiä osakseen. Nuoriin se ei näyttänyt vetoavan, mutta saattoi lisätä työntöä SDP:stä SEP:hen.

SDP epäonnistui myös puolustaessaan paikkaansa vasemmiston ja oikeiston välisissä kiistoissa. Lakkosakkolaki ja konsensuspolitiikan puolustaminen ilmeisesti heikensivät SDP:n puolustuskykyä vasemmalle. Elintason nousu on heikentänyt puolueen puolustuskykyä oikealle. Yhä useampi työväestöön kuuluva lämpenee marginaaliverojen alentamista koskeville ehdotuksille.

SMP:n tappiot

Vuoden 1983 eduskuntavaaleissa SMP:n kannatus nousi 4.6 %:sta 9.7 %:iin samalla kun kannatuksen painopiste siirtyi vahvasti Etelä-Suomen kaupunkien suuntaan. Puolue ei kuitenkaan onnistunut säilyttämään näitä eteläisiä valloituksiaan. Vuoden 1987 vaaleissa SMP menetti 100 000 ääntä, joista yli puolet juuri Etelä-Suomen kaupungeissa. Mutta SMP koki tappioita myös maan muissa osissa. Osa SMP:n äänestäjistä siirtyi nukkuvien puolueeseen, varsinkin kaupungeissa ja Etelä-Suomen maaseudulla.

SMP:n tappioista hyötyi eniten Keskustapuolue. Se lisäsi kannatustaan SMP:n kustannuksella maan kaikissa osissa, mutta varsinkin maaseudulla ja Pohjois-Suomessa. SMP menetti jonkin verran ääniä myös Kristilliselle liitolle (SKL).

Pohjois-Suomessa Vihreät ja SEP hyötyivät

SMP:n kustannuksella, kun taas Etelä-Suomessa Kokoomus, SEP ja mahdollisesti myös SDP hyötyivät SMP:n kustannuksella.

SMP:n tappiot voidaan selittää lähinnä kahdella poliittisen kilpailun ristiriitaisuudella. Vuonna 1970 SMP sai suurvoiton kampanjoimalla unohdetun kansan puolesta. Kannatuksen nousu perustui pohjoisen ja etelän sekä maaseudun ja kaupungin välisten vastakohtaisuuksien kärjistymiseen.

Vuonna 1983 SMP sai toisen suurvoittonsa rötösherrakampanjallaan. Kannatuksen nousu perustui herrojen ja kansan välisen vastakkainasettelun korostamiseen. Kun puolueen kannatus siirtyi etelämmäksi, kytkentä pohjoisen ja etelän vastakkainasetteluun heikkeni. Hallitukseen siirtyminen taas heikensi puolueen edellytyksiä ratsastaa herrojen ja kansan välisellä vastakkainasettelulla. Puolue siis menetti 1980-luvulla otteensa niihin molempiin perusteemoihin, joiden avulla se oli saavuttanut suurvoittonsa.

Vuonna 1983 SMP:llä oli toinenkin vaaliteema, joka luultavasti selittää sekä sen suurvoittoa vuonna 1983 että tappiota vuonna 1987. Vuoden 1983 eduskuntavaalien edellä SMP propagoi, että työttömyys voidaan poistaa kolmessa kuukaudessa. Se sai vuonna 1983 vaaleissa tukea juuri sellaisilta ammattiryhmiltä, joille työttömyys on todellinen uhka. Työttömyys ei kuitenkaan vähentynyt SMP:n nelivuotisen hallituskauden aikana. Osa pettyneistä äänestäjistä vaihtoi puoluetta tai jätti äänestämättä vuoden 1987 vaaleissa.

Vihreiden voitot

Vaalien jälkeisessä sanomalehtikirjoittelussa Vihreiden saamaa vaalitulosta pidettiin yleisesti heikkona. Äänissä laskien Vihreät olivat kuitenkin vaalien suurin voittaja. Vihreät lisäsivät kannatustaan yli 70 000 äänellä ja kannatus nousi maan kaikissa osissa.

Vaalituloksen pitäminen huonona ei siis perustu varsinaisesti tosiasioihin vaan vielä korkeammalla olleisiin odotuksiin.

Vain viidessä kunnassa Vihreät menettivät kannatustaan. Nämä kunnat ovat kaikki Turun eteläisessä vaalipiirissä. Vihreiden menestystä Turun eteläisessä vaalipiirissä verotti varmaankin vaaleja edeltävä liikkeen sisäinen riitelä.

Vihreät saivat uusia ääniä sekä vasemmalta että oikealta. SDP ja SMP näyttävät menettäneen kannatustaan vihreille etenkin Pohjois-Suomessa, kun taas Keskustapuolue menetti ääniä Vihreille Etelä-Suomessa. Ilmeisesti Vihreät saivat vähän ääniä myös SKDL:stä ja RKP:ltä. Niin ikään nuorten ikäluokkien tulo vaaliurnille on parantanut Vihreiden kannatusta.

Vihreiden menestys perustuu siihen, kuinka voimakkaasti ns. pehmeät arvot ja luonnonsuojeluarvot korostuvat politiikassa ja toiseksi siihen, kuinka suuressa määrin pehmeät arvot ja luonnonsuojeluarvot saavat jalansijaa vanhoissa puolueissa. Vanhojen puolueiden sisällä on kilpailua kovien ja pehmeiden arvojen välillä.

Vihreällä liikkeellä on parhaat menestymismahdollisuudet suurissa vaaliipiireissä, joissa yhden ehdokkaan valituksi tulemiseen tarvittava äänikynnys on alhainen. Vihreä liike näyttää menestyvän varsinkin yliopistokaupungeissa ja niiden ympäristössä.

Keskustapuolueen voitot

Keskustapuolueen joukkokannatus perustuu ennen muuta kaupungin ja maaseudun vastakohtaisuuden korostumiseen. Puolue saa Pohjois-Suomen maaseudulla lähes puolet äänistä ja myös Etelä-Suomessa Keskustapuolueesta on viime vuosikymmeninä tullut yhä selvemmin maaseudun yleispuolue.

Kevään eduskuntavaaleissa Keskustapuolue lisäsi hivenen kannatustaan maan kaikissa osissa, mutta suhteellisesti sen kannatuksen painopiste siirtyi hivenen pohjoiseen. Se sai ääniä SMP:ltä maan kaikissa osissa. Etelä-Suomessa se ei kyennyt lisäämään kannatustaan muiden puolueiden kustannuksella. Sen sijaan Pohjois-Suomessa se lisäsi kannatustaan sekä Kokoomuksen, SKL:n että SDP:n kustannuksella.

Kokoomuksen voitot ja tappiot

Vasemmiston ja oikeiston välinen jännite on edelleenkin Kokoomuksen joukkokannatuksen perustana. Kevään vaalitaistelussa tämä konkretisoitui selvästi verotuksen tulonjakovaikutuksia koskevassa keskustelussa. Kokoomus liputti selkeästi marginaaliverojen alentamisen puolesta,

kun taas vasemmisto piti tärkeänä sitä, että pienituloisten verorasitus ei kasva.

Kevään eduskuntavaaleissa Kokoomuksen kannatusmuutokset liittyivät myös etelän ja pohjoisen väliseen jännitteeseen. Puolue lisäsi kannatustaan Etelä-Suomen kaupungeissa ja maaseudulla mutta menetti kannatustaan Väli- ja Pohjois-Suomessa. Pohjois-Suomessa se menetti kannatustaan lähinnä Keskustapuolueelle. Etelä-Suomessa Kokoomuksen menestys perustui ennen muuta sen suurimman kannattajaryhmän, toimihenkilöiden määrän kasvuun. Hidas ohimarssi Kokoomuksen ja SDP:n välillä on edelleen jatkunut.

Kokoomus hyötyi myös uusien ikäluokkien tuloista vaaliurnille. Haastattelututkimusten mukaan Kokoomuksen kannatus on nuorten ikäluokkien keskuudessa keskimääräistä korkeammalla tasolla (esim. Taloustutkimus 1987).

SKDL ja DEVA

Kokoomuksen tapaan SKDL ja DEVA näyttävät säilyttäneen hyvin entisen kannatuksensa. Lähden tällöin siitä, että DEVA:n äänimäärää verrataan SKP:n vähemmistön saamaan äänimäärään vuoden 1983 eduskuntavaaleissa. Vuonna 1983 SKP:n vähemmistö sai 4.1 % äänistä. Kevään 1987 eduskuntavaaleissa kannatus oli 4.2 %. SKDL:n enemmistöläiset ja sosialistit saivat edellisissä eduskuntavaaleissa 9.9 % äänistä ja viime keväänä 9.4 %. SKDL on ilmeisesti menettänyt vähän kannatustaan Vihreille ja nuikkuvien puolueelle ja Etelä-Suomen kaupungeissa ns. villeille listoille.

Sinipunahallituksen vaikutus puolueiden tulevaan kannatukseen

Kevään 1987 eduskuntavaalit näyttävät polarisoineen puolueiden alueellisia kannatuseroja. SDP:n ja Kokoomuksen kannatuksen painopiste siirtyi hivenen etelään päin ja vastaavasti Keskustapuolueen kannatuksen painopiste siirtyi vähän pohjoiseen päin. On mahdollista, että tällainen alueellinen polarisaatio jyrkentyi entisestään Holkerin hallituksen aikana.

SDP ja Kokoomus ovat hallituksessa korostaneet aikaisempaa enemmän Etelä-Suomen asioiden hoitamista. Poliittisen puheenparren mukaan

nyt on hoidettava myös Etelä-Suomen asioita. SDP ja Kokoomus tuskin pystyvät esiintymään Pohjois-Suomi-ystävällisemmin kuin oppositiossa oleva keskustapuolue. Niinpä Keskustapuolue saattaa seuraavissakin eduskuntavaaleissa lisätä kannatustaan Pohjois-Suomessa SDP:n ja Kokoomuksen kustannuksella.

Keskustapuolueella on myös erittäin otolliset asemat voittaa takaisin se maaseutukannatus, joka aikanaan siirtyi Keskustapuolueesta SMP:hen. Mitä enemmän Pohjois-Suomen ja Etelä-Suomen välinen vastakohtaisuus korostuu, sitä tukalammat paikat SMP:llä tulee olemaan.

Pohjoisen ja etelän välinen mahdollinen polarisaatio on ongelmallista myös Keskustapuolueen kannalta, vaikka sen kannatus pohjoisessa kasvaisikin. Muuttoliike pohjoisesta etelään jatkuu ainakin toistaiseksi. Valtakunnallisesti ajatellen pohjoiseen rajoittuva kannatus on hitaasti laskevaa kannatusta.

Kiinnostavaa on myös seurata sitä, miten sipunainen hallitusyhteistyö vaikuttaa SDP:n identiteettiin vasemmistopuolueena ja Kokoomuksen identiteettiin oikeistopuolueena. Jääkö SDP:n vasemmalle puolelle ja Kokoomuksen oikealle puolelle entistä enemmän tilaa poliittiselle joukkokannatukselle? Vai sveitsiläistykö suomalaisen politiikka konsensukseksi, jossa vasemiston ja oikeiston yhteistyötä pidetään luonnollisena ja arkipäiväisenä asiana?

LÄHTEET

- Budge, Ian & Farlie, Dennis J.: *Explaining and Predicting Elections. Issue Effects and Party Strategies in Twenty-Three Democracies*. George Allen & Unwin, London — Boston — Sydney 1983.
- Eduskuntavaalien 1987 äänten ennakkolaskennan tulokset. Elinkeinoelämän Valtuuskunta (EVA): *Avautuva ja sulkeutuva Suomi. EVA-raportti suomalaisten aseista*. EVA, Helsinki 1987.
- Heiskanen, Ilkka: *Julkisen, kollektiivinen ja markkinaperusteinen. Suomalaisen yhteiskunnan hallintojärjestelmien ja julkisen päätöksenteon ja hallinnon kehitys ja kehittämi-*

- nen 1960- ja 1970-luvuilla*. DETA 31, Helsinki 1977.
- Hibbs, Douglas A.: *The Political Economy of Industrial Democracy*. Harvard University Press, Cambridge, Mass. and London 1987.
- Hoikka, Paavo & Koivula, Samuli & Oksanen, Matti & Pesonen, Pertti: Vuoden 1980 kunnallisvaalit. *Oy Yleisradio Ab. Suunnittelu- ja tutkimusosasto*, Sarja, C 2/1981.
- Lane, Jan-Erik & Ersson, Svante: *Politics and Society in Western Europe*. SAGE Publications, London — Beverly Hills — Newbury Park — New Delhi 1987.
- Manninen, Pentti: Äänivirrat valtiollisissa vaaleissa 1919—1982. *Tampereen yliopiston Matemaattisten tieteiden laitos*. Raportti A 75. Tampere 1982.
- Martikainen, Tuomo & Yrjönen, Risto: Koivisto-ilmiö, äänestysaktiivisuus ja puolueiden välinen kilpailu. Teoksessa Risto Sänkiaho (toim.): *Kun kansa valitsi Koiviston*. Lehtimiehet Yhtymä, Jyväskylä 1983.
- Nousiainen, Jaakko: *Suomen poliittinen järjestelmä*. Kuides ajanmukaistettu painos, WSOY, Porvoo — Helsinki — Juva 1985.
- Oksanen, Matti: Puolueiden kannatuksen muutokset eduskuntavaaleista 1975 presidentin valitsijamiesvaaleihin 1978. *Oy Yleisradio Ab. Suunnittelu- ja tutkimusosasto*, Sarja C 2/1979.
- Oksanen, Matti: Koiviston tasavallan tekijät. Pika-analyysi presidentinvaaleista 1982. *Oy Yleisradio Ab. Suunnittelu- ja tutkimusosasto*, Sarja C 1/1982.
- Oksanen, Matti: Hallitusvaalit ja muutosvaalit. Pika-analyysi vuoden 1983 eduskuntavaaleista. *Oy Yleisradio Ab. Suunnittelu- ja tutkimusosasto*, Sarja C 1/1983.
- Paloheimo, Heikki: Valtion toimintatilan laajentuminen. Teoksessa Antero Jyränki & Veli-Pekka Viljanen (toim.): *Valtio. Eilen — tänään — huomenna. Turun yliopiston julkaisuja*, sarja C, osa 55, Turku 1986.
- Pedersen, Mogens: The Dynamics of European Party Systems. *European Journal of Political Research* 7 (1979): 1—26.
- Pedersen, Mogens: Changing Patterns of Electoral Volatility in European Party Systems, 1948—1977: Explorations in Explanation. Teoksessa Hans Daalder & Peter Mair (eds.): *Western European Party Systems. Continuity and Change*. SAGE Publications, Beverly Hills — London — New Delhi 1983.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) XXIX A, Valtiolliset vaalit. Sänkiaho Risto: Political Remobilization in Welfare States. Teoksessa Russell J. Dalton & Scott C. Flanagan & Paul Allen Beck (eds.): *Electoral Change in Advanced Industrial Democracies. Realignment or Dealignment?* Princeton University Press, Princeton, New Jersey 1984.
- Taloustutkimus Oy: Eduskuntavaaleihin liittyviä tutkimustuloksia. Helsinki — Tampere — Turku 11. 3. 1987.

Liite 1. Puolueiden kannatuksen muutoksen väliset korrelaatiot Etelä-Suomen kaupungeissa (N = 49)

	SDP	KOK	KESK + LKP	SKDL + DEVA	SMP	RKP	SKL	VIHR	POP	SEP	MUUT
KOK	.121										
KESK + LKP	.079	-.109									
SKDL + DEVA	-.335	-.025	-.217								
SMP	-.400	-.553	-.361	-.107							
RKP	-.188	-.240	.065	.228	.125						
SKL	-.181	-.109	.166	.049	-.249	.222					
VIHR	-.041	.046	-.359	-.072	-.070	-.266	.105				
POP	.053	.324	.003	.051	-.148	-.679	-.361	.010			
SEP	-.404	.269	.025	.281	-.266	-.103	.055	.056	.152		
MUUT	-.031	-.199	.119	-.366	-.059	.057	.404	.132	-.520	-.044	
NUKK	-.247	.093	.035	-.115	-.232	-.407	-.044	.043	.291	.274	.164

Liite 2. Puolueiden kannatuksen muutoksen väliset korrelaatiot Pohjois-Suomen kaupungeissa (N = 44)

	SDP	KOK	KESK + LKP	SKDL + DEVA	SMP	RKP	SKL	VIHR	POP	SEP	MUUT
KOK	.316										
KESK + LKP	-.424	-.668									
SKDL + DEVA	-.444	-.097	.150								
SMP	.005	.277	-.533	-.095							
RKP	.238	.038	.007	.051	.007						
SKL	-.062	-.169	-.232	-.248	.142	-.254					
VIHR	-.109	-.090	-.022	-.051	-.455	-.223	-.088				
POP	-.299	-.113	.013	.022	.058	-.810	.302	.157			
SEP	.106	.047	.002	-.125	-.311	-.002	-.042	.400	-.138		
MUUT	.147	-.312	.032	-.022	-.212	-.059	-.030	.182	.055	-.008	
NUKK	-.278	.013	-.149	.015	-.357	-.588	.198	.451	.447	.063	.097

Liite 3. Puolueiden kannatuksen muutoksen väliset korrelaatiot Etelä-Suomen maaseudulla (N = 161)

	SDP	KOK	KESK + LKP	SKDL + DEVA	SMP	RKP	SKL	VIHR	POP	SEP	MUUT
KOK	-.075										
KESK + LKP	.009	-.304									
SKDL + DEVA	-.245	-.060	.001								
SMP	-.186	-.162	-.386	-.009							
RKP	.011	.140	-.234	.120	.237						
SKL	.144	-.019	.013	.054	-.377	.000					
VIHR	-.193	.062	-.114	-.141	-.081	-.215	.002				
POP	-.082	.091	-.049	.182	-.001	-.132	-.238	-.051			
SEP	-.075	.101	-.175	.114	-.015	-.010	-.250	.099	.031		
MUUT	-.043	-.046	.035	-.053	-.108	-.084	.198	.021	-.311	-.137	
NUKK	-.279	-.120	-.162	-.211	-.430	-.345	.037	.033	.082	.016	-.024

Liite 4. Puolueiden kannatuksen muutoksen väliset korrelaatiot Väli-Suomen maaseudulla (N = 128)

	SDP	KOK	KESK + LKP	SKDL + DEVA	SMP	RKP	SKL	VIHR	POP	SEP	MUUT
KOK	-.045										
KESK + LKP	-.027	-.189									
SKDL + DEVA	-.090	.177	-.043								
SMP	-.353	-.061	-.483	.005							
RKP	.158	.087	.026	.089	.061						
SKL	-.123	-.258	-.304	-.181	-.122	-.371					
VIHR	-.203	.014	.028	-.116	-.180	-.161	.023				
POP	-.148	-.117	-.012	-.119	-.076	-.651	.179	.100			
SEP	-.150	.148	-.091	.088	-.048	-.197	.100	.015	.231		
MUUT	.092	-.224	.066	-.146	-.157	-.071	-.032	.021	.048	-.338	
NUKK	-.262	-.128	-.187	-.240	-.088	-.638	.094	.178	.559	.115	.228

Liite 5. Puolueiden kannatuksen muutoksen väliset korrelaatiot Pohjois-Suomen maaseudulla (N = 63)

	SDP	KOK	KESK + LKP	SKDL + DEVA	SMP	SKL	VIHR	SEP	MUUT
KOK	.223								
KESK + LKP	-.268	-.445							
SKDL + DEVA	-.249	-.042	-.190						
SMP	.079	.009	-.621	.094					
SKL	.116	-.044	-.300	.068	.276				
VIHR	-.234	.018	.011	-.027	-.409	-.230			
SEP	-.063	.069	.184	-.101	-.471	-.273	.339		
MUUT	-.144	.015	-.003	.078	-.153	-.082	.012	-.068	
NUKK	-.292	.026	-.404	-.099	-.035	-.060	.150	.074	.262

Liite 6. Eri puolueiden kannatuksen muutos %-yksikköinä muiden puolueiden voiton ja tappion perusteella muodostetuissa kuntaryhmissä vuoden 1987 eduskuntavaaleissa.

	SDP:n kanna- tuksen muutos	Kokoo- muksen kanna- tuksen muutos	KESK + LKP:n kanna- tuksen muutos	SKDL + DEVA:n kanna- tuksen muutos	SMP:n kanna- tuksen muutos	RKP:n kanna- tuksen muutos	SKL:n kanna- tuksen muutos	Vihreiden kanna- tuksen muutos	POP:n kanna- tuksen muutos	SEP:n kanna- tuksen muutos
Kunnat, joissa SDP voitti	1.5	0.1	0.2	-0.7	-4.3	1.3	-0.6	1.6	-0.1	0.8
Kunnat, joissa SDP hävisi	-2.8	1.1	0.9	-0.3	-3.4	0.7	-0.5	2.6	-0.3	1.3
Kunnat, joissa KOK voitti	-2.8	2.2	0.3	-0.4	-4.1	0.7	-0.5	2.8	-0.4	1.5
Kunnat, joissa KOK hävisi	-2.3	-1.0	2.2	-0.2	-2.3	0.8	-0.4	2.1	-0.1	0.8
Kunnat, joissa KESK + LKP voitti	-2.8	0.7	2.5	-0.2	-4.0	0.7	-0.7	2.4	-0.1	1.2
Kunnat, joissa KESK + LKP hävisi	-2.2	1.4	-1.1	-0.4	-2.7	0.8	-0.1	2.8	-0.4	1.3
Kunnat, joissa SKDL + DEVA voitti	-3.4	1.1	1.1	1.4	-3.7	0.8	-0.5	2.0	-0.1	1.2
Kunnat, joissa SKDL + DEVA hävisi	-2.4	1.0	0.9	-0.8	-3.3	0.7	-0.5	2.7	-0.3	1.3
Kunnat, joissa SMP voitti	-3.5	-0.5	-1.2	0.0	3.5	0.1	-0.9	1.7	0.0	0.7
Kunnat, joissa SMP hävisi	-2.5	1.1	1.0	-0.3	-3.8	0.8	-0.4	2.6	-0.3	1.3
Kunnat, joissa RKP voitti	-2.6	1.1	0.4	-0.4	-3.7	1.7	-0.4	2.1	-0.6	1.3
Kunnat, joissa RKP hävisi	-2.8	1.8	0.8	-0.2	3.5	-0.1	-0.1	2.4	-0.1	1.4
Kunnat, joissa SKL voitti	-2.8	1.3	-0.1	-0.7	-3.7	0.8	0.6	2.8	-0.7	1.3
Kunnat, joissa SKL hävisi	-2.5	0.9	1.4	-0.1	-3.3	0.7	-1.0	2.4	-0.1	1.2
Kunnat, joissa POP voitti	-2.2	-0.1	2.0	-0.2	-1.4	0.0	0.0	1.0	0.1	0.8
Kunnat, joissa POP hävisi	-2.6	0.7	-0.8	-1.1	-3.5	2.8	-0.3	3.1	-1.3	1.3

Liite 7. Eduskuntavaalien 1987 kannatussiirtymät edellisiin eduskuntavaaleihin verrattuna.

Eduskuntavaalit 1983

	SKDL	SDP	VIHREÄT	SMP	KESK + LKP	RKP	SKL	KOK	POP	vaaleissa 1983 nukkuneet	vaalien 1987 uudet ikäluokat
SKDL + DEVA		koko maa, erit. etelän kaupungit									keskimääräistä heikompi kannatus
SDP				etelä-Suomen kaupungit vähän				vähän			keskimääräistä heikompi kannatus
VIHREÄT	vähän	erit. pohjois-Suomi		pohjois-Suomen kaupungit	etelä-Suomen kaupungit	vähän					keskimääräistä suurempi kannatus
SMP		etelä-Suomen kaupungit vähän					vähän				
KESK + LKP		pohjois-Suomi		koko maa, erit. maaseutu ja pohjoinen			väli- ja pohjois-Suomen maaseutu	pohjois-Suomi		pohjois-Suomen maaseutu	
RKP							väli-Suomen maaseutu		etelä-Suomen kaupungit, väli-Suomi	koko maa	
SKL				vähän							
KOK		vähän		etelä-Suomen kaupungit	etelä-Suomen maaseutu						keskimääräistä suurempi kannatus
SEP		etelä-Suomen kaupungit		pohjois-Suomi, etelän kaupungit			etelä-Suomen maaseutu				keskimääräistä heikompi kannatus
MUUT	etelä-Suomen kaupungit								etelä-Suomen kaupungit		
NUKKU-VAT	vähän	koko maa		kaupungit, etelän maaseutu							

Lukemalla kuviota vaakariveittäin nähdään miltä puolueilta puolueet saivat kannatusta vuoden 1987 vaaleissa. Lukemalla kuviota pystysarakeittain nähdään mille puolueille puolueet menettivät kannatusta vuoden 1987 vaaleissa.